

Az egyházi iskolák lehetőségei és feladatai a megújuló oktatási környezetben

Kaposi József

2019

Az előadás témakörei

- Kihívások az oktatás világában
 - Az EU oktatási stratégiája
- A hazai folyamatok 2010-2015
 - Eredmények és problémák
- Nemzeti oktatási stratégia 2014
- Az évtized mérlege
- Az egyházi iskolarendszer átalakulása
 - Intézményi és létszámadatok
- Új kihívások és feladatok, megoldási lehetőségek
- Útravaló

Az oktatás világának kihívásai

- **Európai/nemzetközi trendek és hazai megjelenésük**
 - globális és lokális kihívások együttes megjelenése,
 - az info-, és biotechnológiai forradalom kibontakozása: mesterséges intelligencia, robotok, algoritmusok, big data,
 - a digitális technológia széleskörű és többszintű behatolása az oktatásba,
 - az emberi képességek fel- és leértékelődése,
 - új kvalifikációs rendszerek létrehozásának szükségessége,
 - iskoláskorú népesség jelentős csökkenése, a társadalom elöregedése,
 - az egész életen át tartó tanulás paradigmájának terjedése,
 - társadalom peremére szorult csoportok arányának növekedése,
 - → a kompetencia alapú oktatás térnyerése.

Az EU oktatási stratégiája 2020-ig

A stratégiai keret négy specifikus célt tűzött ki:

1. Az élethosszig tartó tanulás és mobilitás realitássá tévése
2. Az oktatás és képzés minőségének és hatékonyságának javítása
3. A méltányosság, a társadalmi kohézió és az aktív állampolgárság elősegítése
4. A kreativitás és innováció elősegítése, a vállalkozókészséget is ideértve.

Oktatás és képzés célok2020

EU célértékekkel bíró indikátorok	Magyarország		EU átlag		EU 2020	
	2009	2012	2009	2012	célérték	
EU2020 célérték						
1. Korai iskolaelhagyók (18-24)	11,2%	11,5%	14,2%	12,7%	EU cél 10% NRP cél 10%	
2. Felsőfokú végzettséggel rendelkezők (30-34)	23,9%	29,9%	32,1%	35,7%	EU cél: 40% NRP cél: 30,3%	
ET 2020 célérték						
3. Részvétel óvodai nevelésben (4-évestől iskolakezdésig)	94,8%	94,5%	91,7%	93,2%	95%	
4. Legfeljebb 3 éve végzetek (20-34) foglalkoztatottsági aránya	75,6%	73,4%	78,3%	75,7%	82%	
5. Felnőttek részvétele oktatásban/képzésben (25-64)	2,7%	2,8%	9,3%	9,0%	15%	
6. Alapvető készségek (alulteljesítő 15 évesek, 1-es szinten vagy az alatt)	Szövegértés	17,7%	:	19,6%	:	15%
	Matematika	22,3%	:	22,2%	:	15%
	Természettudomány	14,1%	:	17,7%	:	15%

Az elfogadott öt mérőföldkő 2020-ig

- a **felnőttek részvétele az egész életen át tartó tanulásban** (a felnőtt népesség legalább 15%-a vegyen részt)
- az **alapkészségek területén gyengén teljesítők aránya** (az olvasás, matematika és természettudomány területén alacsonyan teljesítők aránya a 15%-ot ne haladja meg),
- a **felsőfokú iskolázottsággal rendelkezők aránya** (a 30–34 évesek körében a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya érje el a 40%-ot),
- a **korai iskolaelhagyók aránya** (a 10%-ot ne haladja meg az oktatási rendszerből korán kilépők aránya)
- a **kisgyermekkorai nevelésben való részvétel** (a 4 éves és a tankötelezettség kezdetét jelentő életkorú gyermekek legalább 95%-a vegyen részt a kisgyermekkorai nevelésben).

Hazai folyamatok 2010-2015

- Demográfiai csökkenés folytatódása, a települési viszonyok módosulása, egész-életen át tartó tanulás paradigmája → az oktatási ágazat helyzete, megítélése folyamatosan változik
- Kialakul az állami intézmény-fenntartás- és működés, a pedagógusfoglalkoztatás, a tartalmi szabályozás, tankönyvellátás új rendszere lép életbe
 - Központosítás: KLIK, Tankerületek,
 - Az egyházi intézményfenntartás bővülése,
 - Pedagógus életpálya, minősítési rendszer
 - Nemzeti Pedagógus Kar létrejött
 - NAT, kerettantervek, állami tankönyvkiadás

Főbb jellemzők, változások

- Az oktatáspolitikát az erősödő politikai kormányzás, a központosítás, a munka világának elvárásai és a növekvő EU források (Támop) bevonása határozta meg.
 - Jobszabály-módosítások, tankötelezettség leszállítása
 - Átalakuló költségvetési rendszer, feladatfinanszírozás
 - Szakképzési, felsőoktatási keretek átalakulása
 - Piaci viszonyok korlátozása – államosítás
- Új Nemzeti stratégiák kiadása 2014. – az EU-s források (EFOP) megalapozására
 - *Köznevelés-fejlesztési*
 - *Végzettség nélküli iskolaelhagyás –ESL*
 - *Egész életen át tartó tanulás - LLL*

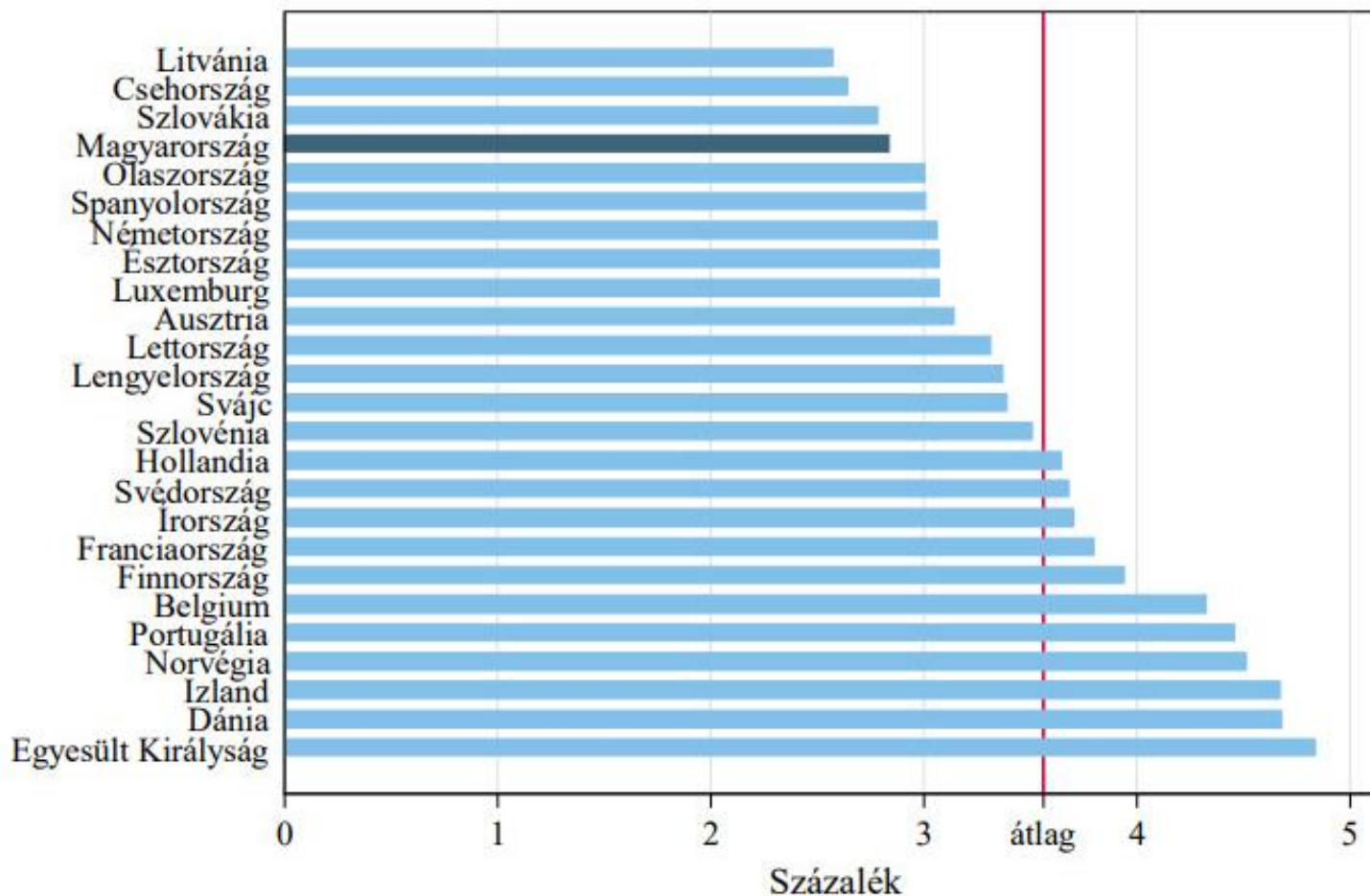
Tartalmi-módszertani változások

- Átalakulás a tartalmi szabályozás rendszerében
 - NAT és a kerettantervek átalakítása (közműveltségi tartalmak, helyi keretek szűkítése)
 - Mindennapi testnevelés, erkölcsstan/etika
 - Érettségi rendszer korrekciója (szűkítés, pontemelés)
- Közoktatási mérési és értékelési rendszer változása
 - Tanfelügyeleti és szaktanácsadói rendszer kiépítése
 - Intézményi szintű minőségbiztosítás átalakulása
- Uniós forrásból megvalósuló fejlesztések
 - Informatikai fejlesztések
 - Kísérleti tankönyvek, digitális anyagok
 - Széles körű pedagógus továbbképzések

Elmaradt változások 2010-2015

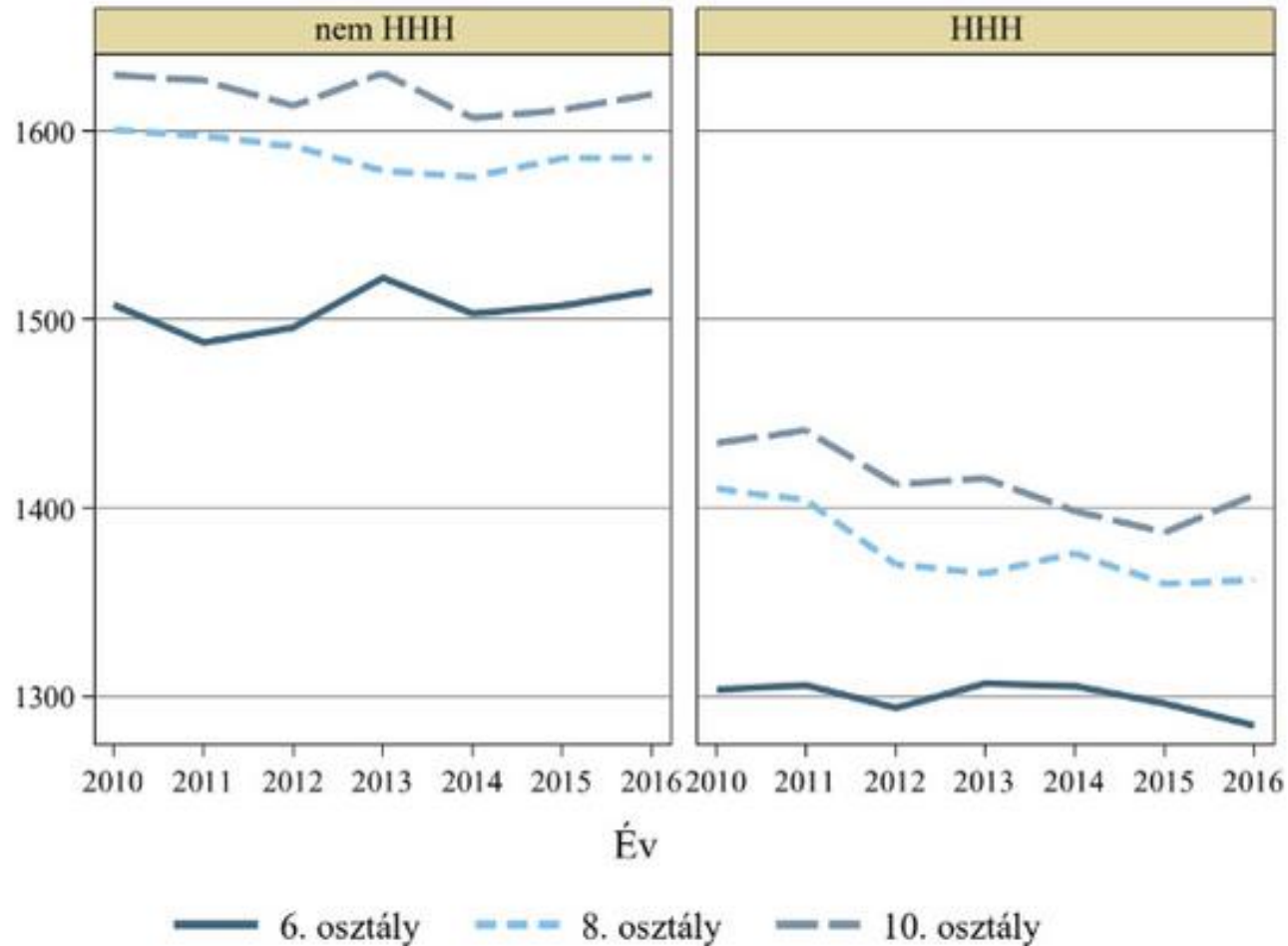
- Demográfiai csökkenés lényegében változatlanul folytatódott
- A központosítás, az erősödő állami irányítás és bővülő fenntartás révén → költségkivonás valósult meg
- Az iskolaszervezetben lényegi strukturális nem történt
- Tovább nőtt az iskolák és tanulók közötti különbség
- A pedagóguspolitika ellentmondásosan alakult
- A pedagógiai kultúraváltás elmaradt gyakorlatban
- A nagyarányú és jelentős jogszabályi változások, az EU források bevonása rendszer szinten **nem hozott lényegi minőségi, hatékonysági és eredményességi javulást.**

Az alap- középfokú oktatási kiadások GDP százalékában, nemzetközi összehasonlításban (2014)

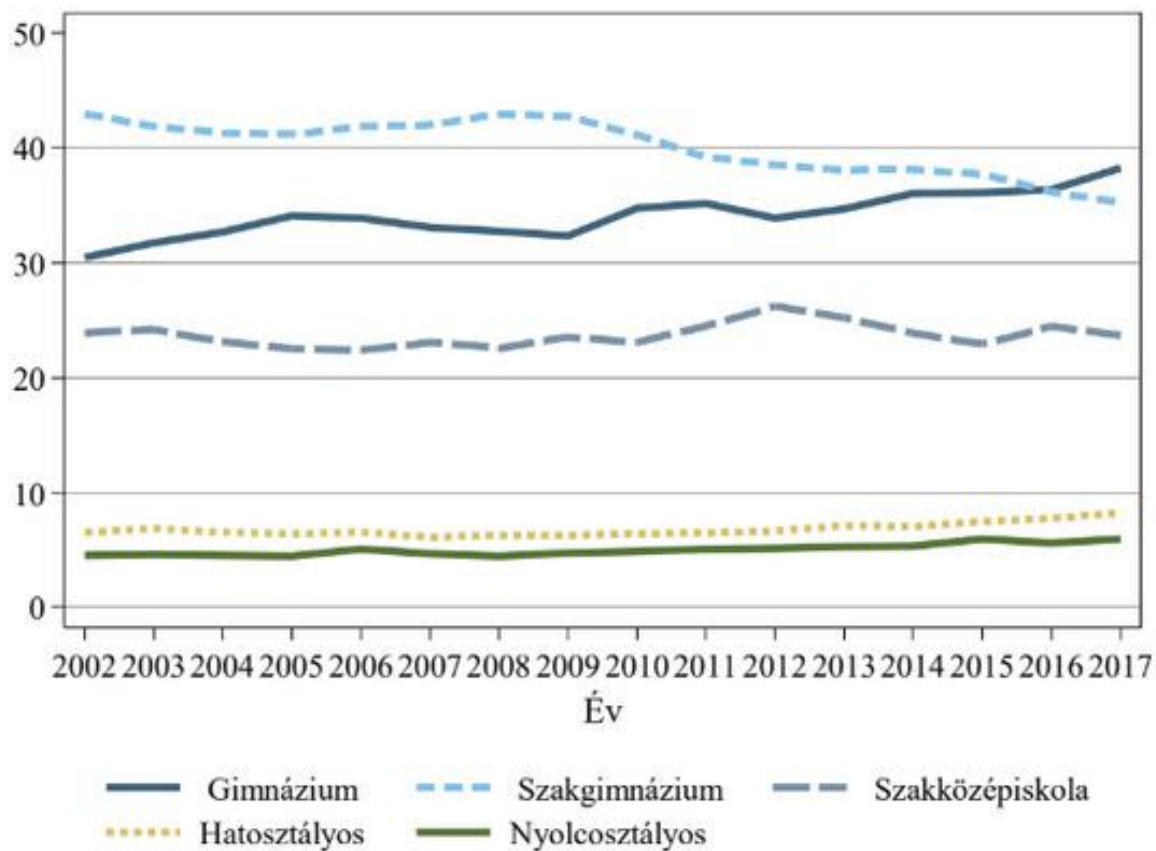

Megjegyzés: az átlag a teljes közoktatási kiadás országokra számított súlyozatlan átlaga.

Átlagos teljesítmény szövegértésből, Országos Kompetenciamérés, HHH státus szerinti átlag

A középfokú továbbtanulásra jelentkezett tanulók százalékos megoszlása az első helyen történt jelentkezés programtípusa szerint (2002-2017)

A 2014 –es nemzeti stratégiák célkitűzései

1. Világgazdasági verseny → egyre nagyobb részét kell versenyképes tudáshoz és piacképes végzettséghez juttatni a jövő munkaerejének
2. Cél a legfejlettebb államok (OECD) átlagteljesítményének elérése, meghaladása
3. Az IKT eszközellátottságot és használatot minden területen bővíteni kell (Főleg, ahol rossz a családi háttér)
4. Tanulószám csökkenés ellensúlyozandó a minőségi intézményhálózat megteremtésével, fejlesztésével

További stratégiai célok

5. Eredményes szakmai beavatkozások támogatása (mérési-, értékelési rendszer, központi minimumkövetelmények, tanfelügyelet, szaktanácsadói rendszer és pedagógusminősítés).
6. Minőségi munka lehetőségeinek megteremtése és a pedagógushivatás presztízsének növelése.
7. A halmozottan hátrányos és hátrányos helyzetű tanulók esélyteremtése.
8. Köznevelési ágazat pozitív válaszadási képessége a 2014-20-as időszak operatív programjai megvalósításának minőségétől függ

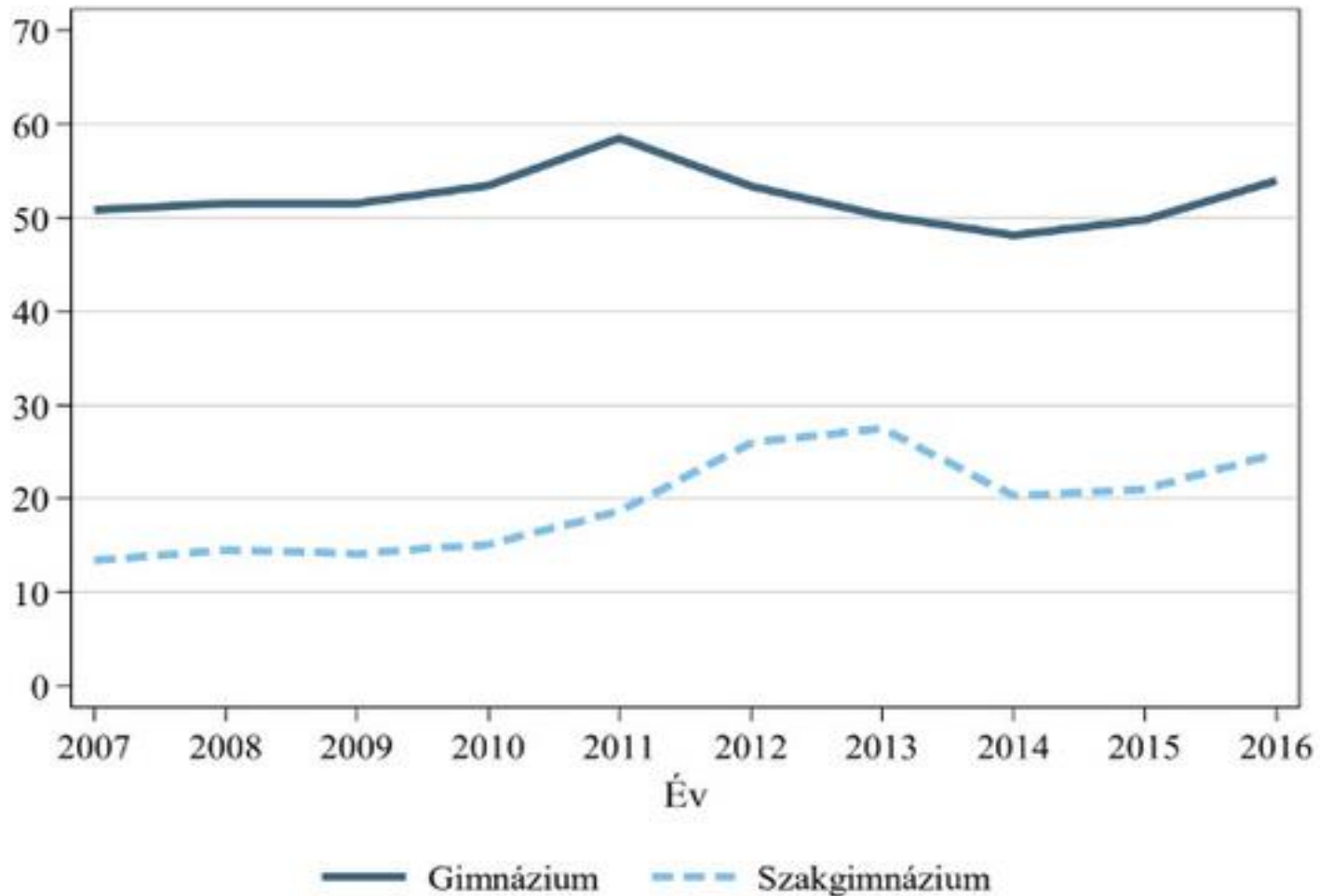
Kihívások, feladatok

- az élethosszig tartó tanulásban való részvétel előmozdítása,
- a korai iskolaelhagyásra vonatkozó nemzeti stratégia végrehajtása
- az oktatási rendszerből kilépők munkaerő-piaci szempontból releváns végzettséggel, készségekkel és kompetenciákkal rendelkezzenek,
- a közoktatáshoz való hozzáférés javítása, kiemelten koncentrálva a HHH, valamint a roma tanulókra,
- az oktatás különböző szintjei és a munkaerőpiac közötti átmenet elősegítése,
- felsőoktatási reform kidolgozása, amely lehetővé teszi a diplomások arányának növelését (különös tekintettel a hátrányos helyzetűekre)

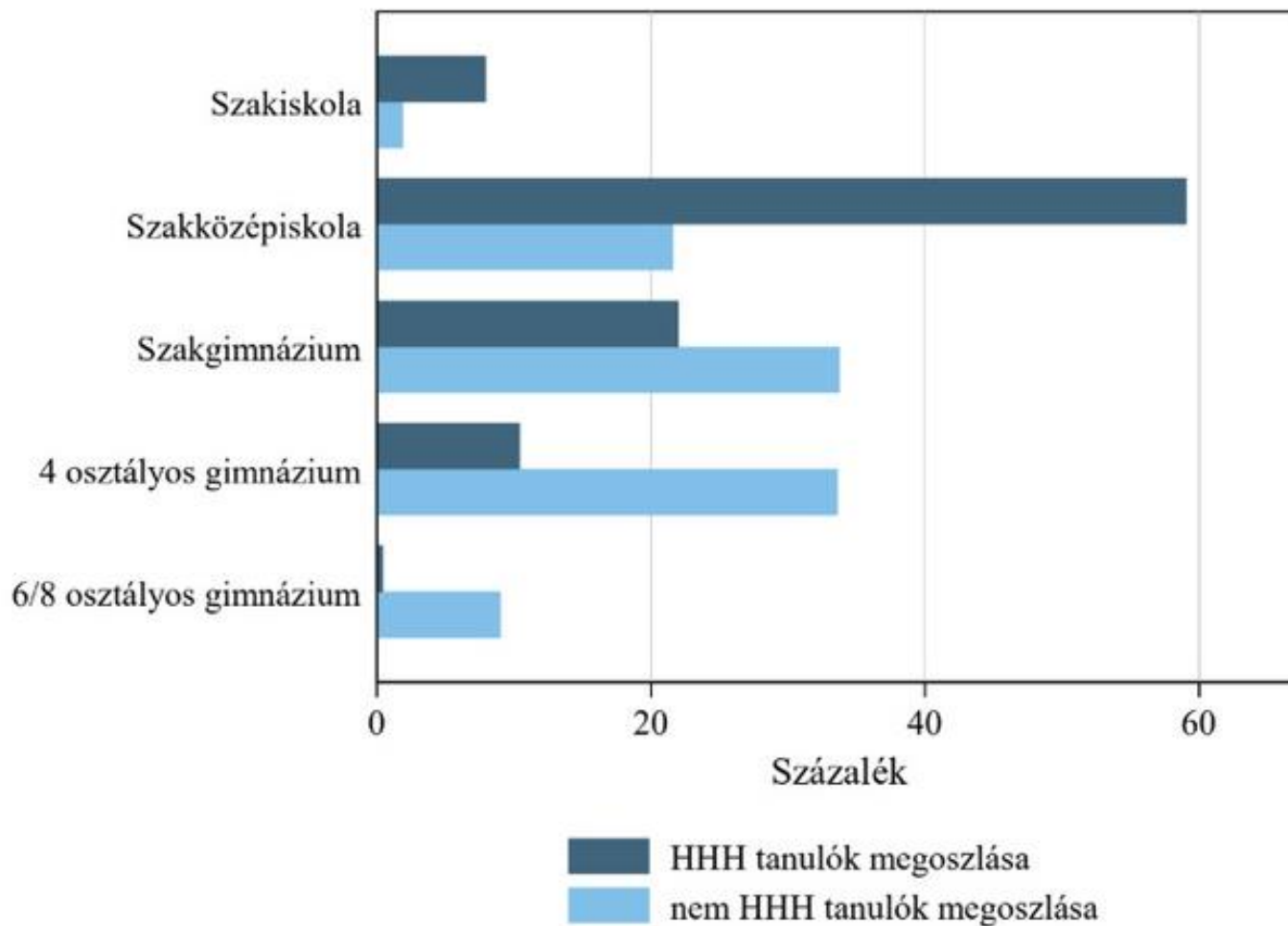
Az elmúlt évtized mérlege

- Az ezredforduló óta folyamatosan **romlott a közoktatással való társadalmi elégedettség** mértéke
- Megvalósultak helyi és központi innovációk, melyek egyes területeken a közoktatás modernizálásához vezettek
- A modernizáció ugyanakkor **nem hozott áttörést** az oktatás eredményességében és hatékonyságában
- Az oktatás esélyteremtő képessége, méltányossága, tovább csökkent
- A **társadalom kettészakadása nőtt**, így mindenféle oktatási változások a vesztes társadalmi csoportokban ellenállást váltott ki.

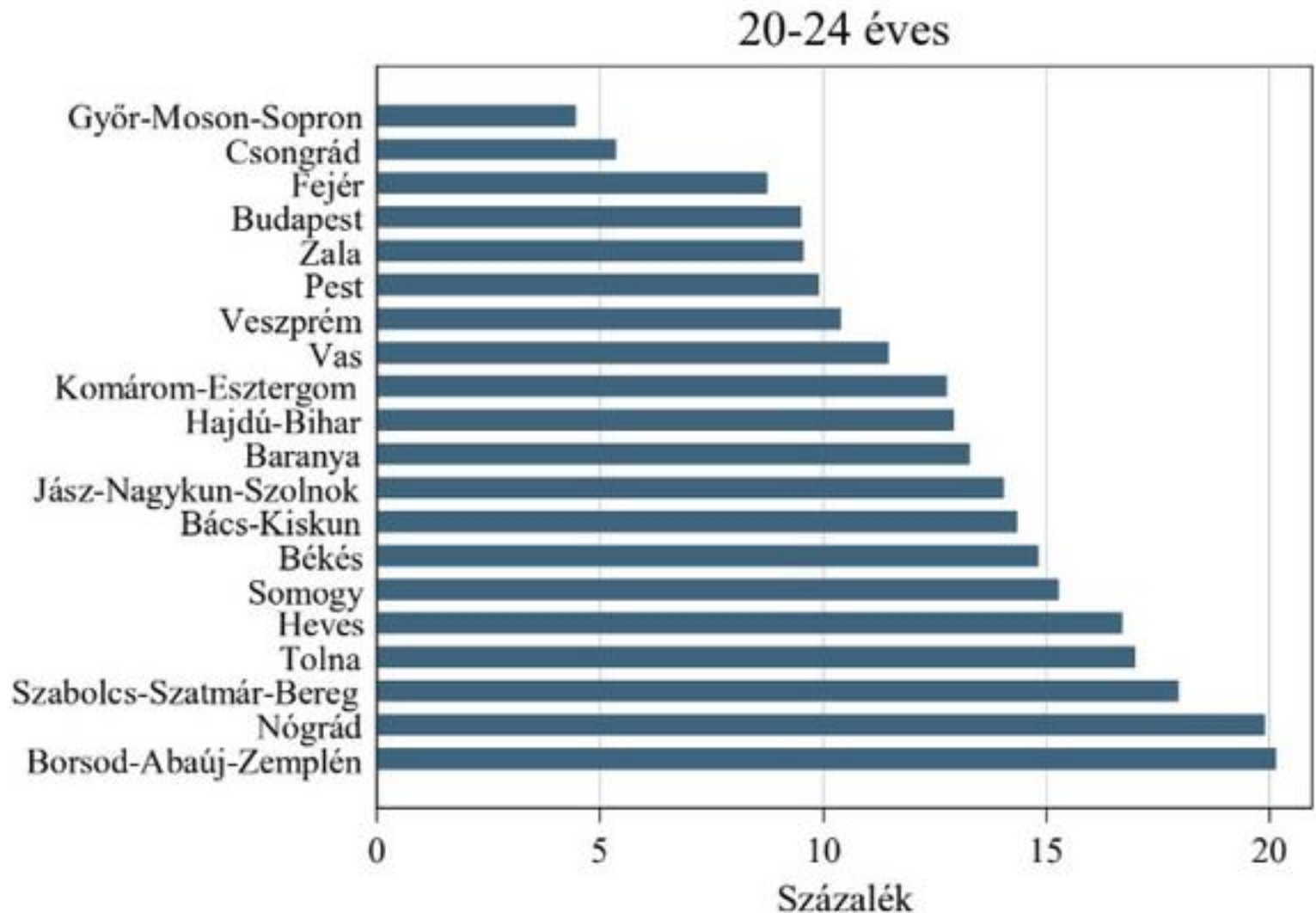
A legalább egy középfokú nyelvizsgával rendelkezők százalékaránya a felsőoktatásba jelentkezők közül programtípusa szerint (általános eljárás, a jelentkezés évében érettségizett)

A halmozottan hátrányos tanulók és nem halmozottan hátrányos helyzetű tanulók programtípus szerinti megoszlása (2016)

A korai iskolaelhagyók aránya megyék szerint, 2016

Egyházi iskolarendszer átalakulása

- Az 1989-es alkotmánymódosítás megteremtette a iskolaalapítás és iskolaválasztás szabadságát.
- Elő évek a visszaszerzett iskolák, intézmények újjáalapításáról szóltak (1991. évi törvény).
- Mérföldkő az ún. vatikáni megállapodás (1997) és annak kiterjesztése minden történelmi egyházra.
- Az ezredforduló időszakában vett új lendületet az egyházi intézményrendszer kiépülése.
- A XXI. sz. első évtizedét a mérsékelt bővülés és a finanszírozási viták határozták meg.
- A második évtizedet a nagyarányú bővülés és az új szakmai lehetőségek jellemzik.

II. Vatikáni Zsinat állásfoglalása

„Az iskola központi intézmény: egyre eredményesebb tevékenységéért mindenkinek össze kell fognia: a családoknak, a nevelőknek, a kulturális, polgári és vallási szervezeteknek, az államnak és az egész emberi közösségnek. A szülőknek az iskola megválasztásába kijár a valódi szabadság, mivel első helyen és elidegeníthetetlenül az övék a gyermeknevelés gondja és kötelessége. A közhatalom feladata az állampolgárok szabadságának megvédése, ezért az osztó igazságosság követelményének megfelelően gondoskodnia kell az állami támogatás olyan szétosztásáról, hogy a szülők lelkiismeretük szavát követhessék és valóban szabadon választhassák meg az iskolát gyermekeik számára.”
(Gravissimum Educationis, 5. pont)

Egyházi intézmények 2000-ben

	Teljes	Katol.	Refom.	Evang.	G.kat.	Zsidó	Bpest.	Megyesz	Város	Falu, közs.
Óvoda	59	32	11	12	2	2	8	8	31	12
Általános iskola	81	46	28	4	3	0	7	17	45	12
Gimnázium	22	10	7	5	0	0	3	6	13	0
Diákotthon	25	17	5	2	0	1	1	9	14	1
Szakközép-, szakképző, szakiskola	8	7	1	0	0	0	1	1	4	2
Művészet- oktatási intézmény	3	0	3	0	0	0	0	0	3	0
Több funkciójú intézmény +	36	23	11	1	0	1	7	6	22	1
Egyéb	31	17	9	4	0	1	6	9	14	2
Összesen	265	152	75	28	5	5	33	56	146	30

Felekezet és település szerint

Tanulói és intézményi adatok

Óvoda	2009-2010	%	2018-2019	%
Gyerekek összlétszáma	328 545		326 593	
Egyházi intézménybe járó gyerekek száma	11 614	3,5	25 314	7,8
Egyházi fenntartású intézmények száma	139	5,6	282	9,7
Feladatellátási helyek száma (egyházi fenntartású intézmények)	152	3,5	353	7,7
Általános Iskola	2009-2010	%	2018-2019	%
Gyerekek összlétszáma	775 741		728 706	
Egyházi intézménybe járó gyerekek száma	48 661	6,3	108 421	14,9
Egyházi fenntartású intézmények száma	194	8,4	378	15,9
Feladatellátási helyek száma (egyházi fenntartású intézmények)	223	6,7	515	14,4

Tanulói és intézményi adatok

Gimnázium	2009-2010	%	2018-2019	%
Gyerekek összlétszáma	239 992		215 645	
Egyházi intézménybe járó gyerekek száma	37 049	15,4	52 440	24,3
Egyházi fenntartású intézmények száma	104	16,7	172	29,3
Feladatellátási helyek száma (egyházi fenntartású intézmények)	116	13,6	228	26,3

Szaggimnázium	2009-2010	%	2018-2019	%
Gyerekek összlétszáma	273 344		184 418	
Egyházi intézménybe járó gyerekek száma	6 912	2,5	21 069	11,4
Egyházi fenntartású intézmények száma	31	4,5	88	28,8
Feladatellátási helyek száma (egyházi fenntartású intézmények)	41	4,5	120	16,8

Tanulói és intézményi adatok

Szakiskola	2009-2010	%	2018-2019	%
Gyerekek összlétszáma	135 268		93 879	
Egyházi intézménybe járó gyerekek száma	4 673	3,5	8 074	8,6
Egyházi fenntartású intézmények száma	25	5,5	47	25,1
Feladatellátási helyek száma (egyházi fenntartású intézmények)	31	5	75	14,6
Speciális szakiskola	2009-2010	%	2018-2019	%
Gyerekek összlétszáma	10 017		7 188	
Egyházi intézménybe járó gyerekek száma	176	1,8	464	6,5
Egyházi fenntartású intézmények száma	6	4,3	9	7,6
Feladatellátási helyek száma (egyházi fenntartású intézmények)	6	3,8	11	6,7

Elvárások és feladatok

- Általános elvárások
 - Igazodás a nemzetközi (EU) stratégiai trendekhez
 - Aktív bekapcsolódás a hazai nevelési - oktatási kihívások, feladatok megoldásába (pl. hatékonyság, méltányosság, eredményesség)
- Sajátos feladatok – Intézményhálózat, létszám minőségi stabilizálása (bővítés vs. minőségfejlesztés)
 - Stratégia és továbbképzési terv készítése (csökkenő és átalakuló szociokulturális tanulói létszám)
 - Új irányú a tartalmi-módszertani fejlesztések
 - Pedagógusképzés, és továbbképzés fejlesztése
- Állandó értékek és változó feltételrendszer egyensúlya

Minta: sikeres beavatkozások a PISA hatására több országban

- a lokális szereplők (intézmények) szakmai önállóságának megerősítése,
- az intézmények tanítási-tanulási képességeinek intenzív fejlesztése,
- minden egyes iskolát és minden egyes tanulót elérő eredménymérő és visszajelző rendszerek kiépítése,
- minden egyes iskolát elérő ösztönző mechanizmusok létrehozása (pl. az eredményességi mutatók nyilvános elérhetőségével),
- a pedagógus munka professzionalizálásának oktatáspolitikai középpontjába állítása,
- a pedagógusok és az iskolavezetők képességeinek a teljes életpálya során történő fejlesztése.

Minta: tartalomfejlesztési irányok

(nemzetközi példa)

1

 | STREAMING

- Több ezer digitális forrás átfogó gyűjteménye – valamennyi műveltségterülethez és tantárgyhoz
- Jellemzői:
 - kereshető/szűrhető adatbázis (tárgyszavakra, tartalomra, korcsoportra);
 - tanári segédletek (óravázlatok, oktatói iránymutatások, classroom management és értékelési eszközök);
 - egyéni tanulói tanulási felület.

2

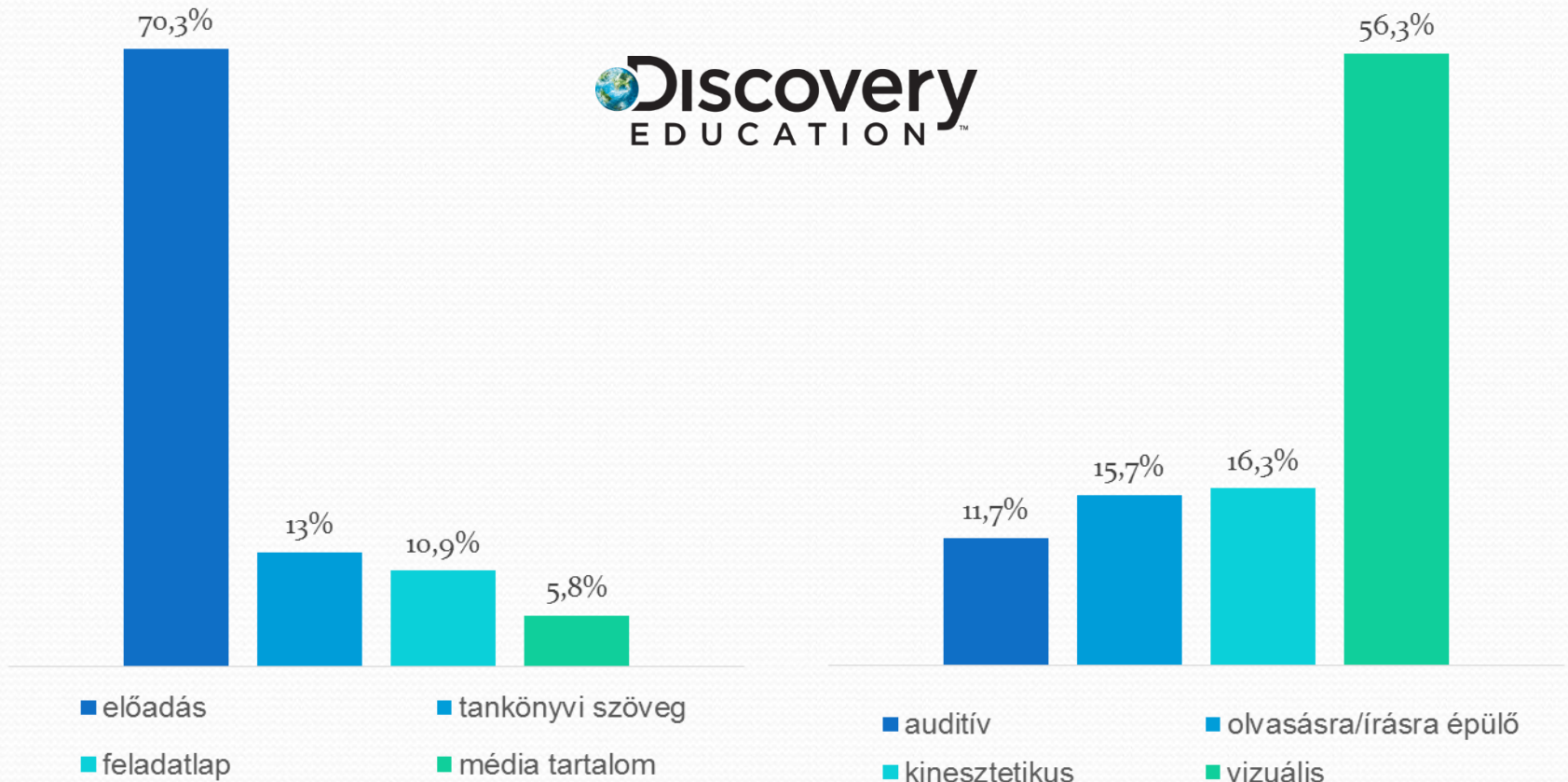
 | TECHBOOK.

- Digitális tankönyv sorozat – segíti a tanárokat a digitális források világába való átlépésben
- Jellemzői:
 - platform semleges;
 - használható egyéni, vagy csoportos munkához;
 - időt takarít meg és támogatja a differenciálást;
 - mintaórákat, tanulói tevékenységek és értékelési módszereket is tartalmaz;
 - tartalmakkal rendszeresen frissíthető.

Tanítási módszerek – tanulási igények

Hogyan tanítunk?
(módszerek/eszközök)

Hogyan tanulunk?
(tanulási stílusok)

Nevelési célok rangsora (2000)

	Teljes minta	Katolikus	Református	Evangélikus	Görög-katol	Izraelita
Kiegyensúlyozott, az élet teljességére törekvő személyiség nevelése	1	1	2	1	1	1
Erkölcsei normák elsajátítása	2	2	1	2	2	4
Vallásos életmód kialakítása	3	3	4	5	6	3
Vallási identitás megszilárdítása	4	4	3	7	3	2
Szorgalom és kötelességtudás kialakítása	5	5	5	6	4	8
Magas szintű tudás biztosítása	6	6	6	3	11	5
Megértő, mások problémái iránt fogékony személyiség nevelése	7	7	7	4	5	6
Fegyelmezett magatartás kialakítása	8	8	8	9	7	9
Egészséges magyar identitás megszilárdítása	9	9	9	8	8	11
Szabadságra, önállóságra nevelés	10	10	11	10	10	7
Szolgáló életre nevelés	11	11	10	11-12	9	13
Sikereseletpályára való felkészítés	12	12	12	11-12	12	10
Innovatív személyiség nevelése	13	13	13	13	13	12

Útravaló

„Ma, amikor 6-8 évenként megkétszereződik a Földön az ismeretanyag, képtelenség mindent megtanítani abból, amire diákjainknak 20-30 év múlva szükségük lesz. Nem kell őket terhelni felesleges nevekkel, adatokkal. **Meg kell őket tanítani logikusan gondolkodni, hogy ne lehessenek manipulálhatók.**

Fejleszteni kell az ízlésüket, hogy különbséget tudjanak tenni szép és rútt, érték és talmi között. Edzeni kell a testüket és a jellemüket, hogy legyen tartásuk és kitartásuk. Fejleszteni a kommunikációs készségüket, hogy meg tudjanak érteni másokat, és meg tudják értetni magukat másokkal. **Nekünk egyházi iskolákban tanítóknak az egyik legfontosabb feladatunk, hogy törődjünk a lelkükkel is.**

Sokak szerint a hit nem örökölhető, nem tanítható, nevelhető. Az azonban bizonyos, hogy nyújthatók olyan ismeretek, tapasztalatok, élmények, amelyek elősegítik azt, hogy diákjaink megkaphassák a hit ajándékát. **Rátaláljanak életük igazi értelmére: Istenünkre.”** *Kálmán Attila, 2000*